

POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

PhDr Josefa K a s a l a

Kultura a divácké násilí

Téma práce

Hned na samém počátku je třeba uvést, že doktorand se zabývá tématem aktuálním, závažným a svým způsobem originálním. Jedná se o problematiku, kterou lze nahlížet z pohledu různých vědních oborů. Autor se snaží o pohled filosoficko kulturologický a sociologický a ten pokládám za netradiční.

Koncepce a obsah práce:

Práce má rozsah 190 stran textu a autor ji člení do osmi základních kapitol. Z toho sedm má charakter teoretický, poslední kapitola je věnována výzkumnému šetření (škoda, že není nazvána také konkrétně). V poměrně obširném úvodu naznačuje, co je obsahem práce, v čem spatřuje ideová, teoretická i metodologická východiska a cíl celé práce formuluje jako snahu prokázat, že divácké násilí je konfigurací kulturních a společenských determinant lidského chování, specifických atributů současného sportu, úrovně společenského vědomí a psychických zvláštností členů společnosti. Struktura práce trpí jistou atomizací (celkem více jak 50 kapitol a podkapitol), tím pádem jednotlivé kapitoly jsou nevyvážené (některé mají rozsah ani ne jednu stránku).

V první kapitole nazvané Kulturní dimenze hry a diváctví autor především charakterizuje fotbal jako sportovní hru a pojednává o historických souvislostech fotbalu. Ve druhé kapitole s názvem Fanum a profanum v kulturních kontextech se snaží autor hru i sport charakterizovat jako nedílnou součást kultury a poukazuje na složitost chápání pojmu „kulturní člověk“. V té spojitosti popisuje fandovství a s ním často spojovaný fanatismus. Za zmínku stojí také konstatování o vzdalování se sportu podstatě herní činnosti a čím dál větší komercializaci.

Třetí kapitolu začíná autor vymezováním pojmu subkultura a dále se zabývá okrajovou kulturou. Řeší zde dilema, zda fanoušci patří k první či více ke druhé kategorii a dostává se do jistého rozporu, když konstatuje, že fanoušci jsou subkulturou (s. 63) a současně uvádí, že „označení fanoušků termínem okrajová kultura je příhodnější“ (s.69). Při charakteristice chování

diváků se snaží využít teorii P. Bourdieu. Klade si také otázky, zda chování fanoušků je jakási generační vzpoura, či nevědomé kopírování vzorů na pozadí společenské symboliky, kterou si osvojují a snaží se tak hledat smysl jednání fanoušků. Tato kapitola je doplněna velmi zajímavými případovými studii.

Čtvrtá kapitola nese název Sportovní diváctví jako kulturní fenomén hry. V ní se autor zabývá socio-kulturními kontexty diváckého násilí, davovostí jako základní charakteristikou dnešního člověka. Zmiňuje dva přístupy k fotbalovému násilí a to individuální, hledající smysl tohoto jednání a společenský, který nelze podle něho vysvětlit pouze sociologicky, protože je propojen s přístupem individuálním. Ve snaze dostat se k podstatě věci se autor ovšem někdy právě od této podstaty poněkud vzdaluje. To se týká kapitoly 4.3.1 (Problém odcizení), stejně tak 4.3.3, kde se mluví o vitalitě jako předpokladu sebeuskutečnění, ale o tom je do jisté míry už v kap. 4.3.1 a pak tyto podkapitoly působí poněkud zmatečně. Ještě více se samotnému tématu vzdaluje podkapitola 4.4 nazvaná Cesta naplněného života.

Za zdařilou pokládám kapitolu pátou, ve které jakoby se autor vrátil k jádru tématu. Jejím obsahem jsou úvahy o násilí na tribunách včetně pátrání po jeho příčinách, Konstatuje mj., že došlo také k posunu vnímání agresivního chování (s.122), jakési zvýšené citlivosti a medializaci tohoto jednání. Divácké násilí dává také do spojitosti s rituálním chováním a v závěru této kapitoly konstatuje, že příčiny agrese je třeba hledat v současném civilizačním procesu.

Zajímavá je i následující šestá kapitola s názvem Fotbalové diváctví v českých zemích představuje exkurzi do historie české kopané a diváctví. Autor ji mapuje ve dvou etapách a to od r. 1948 do r. 1989 a po tomto roce do současnosti, srovnává a sleduje změny, kterými prošla naše společnost a jejich odraz do sledované oblasti. Mimo jiné upozorňuje na nárůst xenofobie, nacionalismu a extremismu, dále stále zřejmější inistitucionalizace fotbalového násilí a celkově zvýšený počet násilností na fotbalových stadionech.

Sedmou kapitolu věnuje autor přístupům k řešení diváckého násilí u nás. V této spojitosti věnuje pozornost práci policie a hlavně práci s fotbalovými fanoušky ze strany sociálních pracovníků a konfrontuje tyto přístupy.

Osmou kapitolou je empirická část práce. Začíná popisem formulací cíle výzkumu a formulací hypotéz. Následuje pak podrobný popis výzkumného souboru a použitých výzkumných metod. Pozitivní je, že v souvislosti s použitím standardizovaného dotazníku životní spokojenosti na specifickém souboru prověřoval autor jeho reliabilitu. To vše svědčí o velmi

poctivém a svědomitým přístupu k samotnému šetření. Nicméně jisté otázky se objevují. Není např. zřejmé podle jakého kritéria došlo k rozdělení výzkumného souboru na fanoušky a chuligány (s.171), je rozpor v počtu oslovených fanoušků (jednou 180 osob, podruhé 200 – s. 170), a proč byly zjišťovány proměnné jako manželský stav, zaměstnání, když s nimi nebylo dále pracováno. Není také jasné, proč při statistickém testování významnosti rozdílů byl jednou použit t-test a podruhé F-test.

Formální stránka práce

Po formální stránce práce v zásadě splňuje nároky kladené na odborné práce. Pozitivně lze hodnotit rozsah využívaných pramenů (celkově seznam obsahuje více jak 120 pramenů) a zvláště je třeba ocenit, že se také jedná ve značné míře o literaturu zahraniční. Práce obsahuje celkem 8 příloh, které doplňují text.

Otázky k obhajobě

Vedle výše uvedených poznámek připojuji další otázky k obhajobě:

1. Autor vysvětluje to, proč fotbal „podpaluje zájem diváků, proč právě on je schopen hnát vášně až k neudržitelnému chování“ (s.25) tím, že se jedná o míčovou hru, kde míč je symbolem a kulturní dimenzí fotbalu. A proč nevzniká podobná atmosféra při jiných míčových hrách (házená, odbíjená, košíková)?
2. Je možné fotbalový stadion a jeho atmosféru srovnávat s nízkoprahovým centrem (s.163)?
3. I když lze v zásadě souhlasit s autorovým závěrem, že předpoklad o stejné míře životní spokojenosti fanoušků, chuligánů a běžné populace se celkově potvrdil, přeci jen v některých zkoumaných oblastech se rozdíl projevil. Zamýšlel se autor, proč se tyto rozdíly objevily právě u kategorií práce, zdraví, manželství či bydlení?

Závěr

Práce svědčí o celkovém svědomitém přístupu, snaze proniknout do problematiky, která není z daného pohledu rozpracována a takový pohled v naší odborné literatuře schází. Autor prokazuje, že ovládá práci s prameny a schopnost realizovat výzkum, který je na velmi solidní úrovni, použil adekvátní výzkumné metody, ocenit je třeba i statistické zpracování. Vzhledem k uvedeným skutečnostem doporučuji, aby byla doktorandovi, po úspěšné obhajobě udělena hodnost Ph.D.

Hradec Králové 30. ledna 2012

Prof. I